

דיני מים אחרונים - ב

איך נוטלים

אין צריך ליטול מים אחרונים בכל היד כמו מים ראשונים, כיון שטעם מים אחרונים משום לכלוך היד במאכל, ואין רגיל להיות מלוכלך אלא האצבעות. ומכל מקום מעיקר הדין חייב ליטול מים אחרונים עד סוף פרק שני של האצבעות לפחות, ובגודל יש ליטול עד סוף פרק ראשון, ומכל מקום לכתחלה יש להחמיר ליטול עד סוף פרק האצבעות המחובר לפס היד. וכתב המשנה ברורה "ורע עלי המעשה שראיתי שיש אנשים אשר המה זהירים בנטילת מים האחרונים, אבל אינם יוצאים חובת הדין כלל וכלל, דאינם נותנים כי אם איזה טיפים מים על ראשי האצבעות, עד אשר אפילו עד סוף פרק הראשון אינה מגעת, ולפעמים יוצאים בנגיעה בעלמא במים וידיהם נשארים מטונפות מזוהמת המאכל כבראשונה, ובאמת מן הדין צריך לרחוץ לפחות עד סוף שני פרקי אצבעות וכן"ל" עכ"ל. ודע, שאם ידיו מלוכלכות יותר מקשרי האצבעות, חייב ליטול ידיים מעיקר הדין יותר מזה, בכל מקום שידו מלוכלכות. ולדעת הגר"א צריך גם להקפיד שיהיה שיעור רביעית במים הנוטלים ידיים למים אחרונים, אך מאידך מצינו להחיד"א שכתב שנכון למעט בשיעור המים ולא ליטול בשפע, כי אין לתת לחיצונים חלקם בשפע, וכל הלבבות דורש ה', אך עכ"פ לכו"ע אין יוצאים ידי חובה אלא בשיעור מים שיש בהם כדי שפיכה ולא בלחלוח מים בעלמא על האצבעות, והשפיכה צריכה להיות על שני הידים ולא די בשפיכה על יד אחת ולהעביר הלחלוחית מיד אחת לשניה כמנהג ההמונים.

ממי מתחילים ליטול

אם המסובין רבים עד חמשה, מתחילין מן המברך כדי שיעיין בארבע ברכות של בהמ"ז בתוך הזמן שיטלו אלו הד' אנשים הנשארים, ואף על גב דהיום המנהג שכל אחד מהמסובין מברך לעצמו ואין יוצאין בברכתו, מ"מ לא נשתנה הדין, דגם היום מהנכון שיאמרו המסובין כל ברכה וברכה בלחש עם המברך שמברך בקול רם כדאיתא לקמן בסימן קפ"ג ס"ז, וגם ברכת הזימון צריך המברך לומר לפניהם, משו"ה צריך לעיין קצת מתחלה. ואם הם יותר, מתחילין מן הקטן ונוטלין דרך ישיבתו, היושב בסוף המסבה, והטעם הוא כדי שלא יהא צריך המברך להמתין הרבה אחר נטילתו עד שיטלו כולם, וגנאי הוא לו וגם דהוי הפסק: ואין מכבדין זה את זה ליטול, דאין זה כיבוד במה שירמוז לו שהוא ירחץ תחלה ידיו המזוהמות, עד שמגיעין לחמשה האחרונים, וכיון שלא נשארו אלא חמשה שלא נטלו, מתחילין מן המברך.

שלא לדבר אחר מים אחרונים

וצריך לזוהר שלא להפסיק בין הנטילה לברכת המזון אפילו בדברי תורה. והוא סגולה נפלאה לקבלת שפע עליון ושהשטן לא יקטרג עליו על סעודה זו. ואם נטל ידיו למים אחרונים והוצרך לנקביו, יברך אשר יצר ואח"כ יטול ידיו שנית למים אחרונים, וכן יעשה אם שמע ברק או רעם, או הוצרך לענות על שאר דברים שבקדושה כקדיש קדושה וברכו. אבל לשאר דברים אפילו דברים שבקדושה ודברי תורה ותפלות לא יפסיק, ולכן יראה לומר 'על נהרות בבל' או 'שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון' לפני נטילתו מים אחרונים, אבל אם לא אמר לפני כן יאמר אחר נטילת מים אחרונים ויטול ידיו שוב, וכן אם שכח לומר דברי תורה על השלחן, ומנהגו תמיד להקפיד על כך, יקיים מנהגו גם אחר שנטל מים אחרונים ויטול ידיו שוב. והפסוקים הנוהגים לומר לפני ברכת המזון (אברכה את ה' וכו' סוף דבר הכל נשמע וכו' תהלת ה' ידבר פי' וכו' ואנחנו נברך וכו' וידבר אלי זה השלחן וכו') לשם יחוד וכו' הנני מוכן ומזומן וכו') יש לומר אותם בדווקא לאחר נטילת מים אחרונים לפני נטילת הכוס, כי כן מפורש בכתבי האר"י ז"ל, ופסוקים אלו הרי הם כתחילת ברכת המזון ואין הם הפסק כלל בין הנטילה לברכה.